

DEBRECZEN

A DEBRECZENI ÉS VIDEKI FÜGGETLENSÉGI PÁRT KÖZLÖNYE.

Előfizetési árak:		Videkre külvire:	
Helyben:			
Egy évre . . . 10 ker. — fill.	Egy évre . . . 16 ker. — fill.		
Fel évre . . . 5	Fel évre . . . 8		
Negyed évre . . . 2	Negyed évre . . . 4		
Egy órá . . . 1	Egy órá . . . 1		
Egyes szám ára 4 fillér.			

Főszerkesztő: **BENEDEK JÁNOS.**

Felelős szerkesztő: **IFJ. MÓRICZ PÁL.**

Kiadók: **HOFFMANN és KRONOVITZ.**

Hirdetési díjak:

Egy hasábos petit sor 10 fillér. Nagyobb terjedelmű és többször megjelenő hirdetések jutányosabban. — Apró hirdetés minden szó 4 fillér.

A mandátum árendás.

Szép Magyarország földje, népe egészen ki van árendálva. Vagyon már itt mandátum árendás is.

Hogy hívják? Mi a neve?

Nem ösmernétek?! Weisz Berthold az ő neve. Bankár, vállalkozó, liferáns egy személyben. Legnemesebb tulajdonsága, hogy zsákszámba raktározza a bankót, az ezüst, arany- és nikli pénzeket. Szóval millioner.

A Tiszák óta a magyarföldön áru portéka volt a népbizalom legszébb jelvénye, a képviselői mandátum. Weisz Berthold, pénzes zsákjába belemarkolva, lefőzte a többi mandátum kupecz cimboráit. Neki nem kell alkalmi vásár, a mely a drágasága mellett bizonytalan végeredményű is. Weisz Berthold okosabb spekuláns. Duskál a pénzben is, tehát konyha-nyelven szólva: kapta-fogta magát és a székelyföldön fölcsapott mandátum árendásnak. Igenis, Weisz Berthold öt esztendőről öt esztendőre mandátumot árendált magának, ki árendálta a nagyajtai választó kerület mandátumát.

Weisz Berthold évről-évre úgy bánik a választóival, a kerületbeli

községekkel, mintahogy a Weisz Berthold ur szakácsnéja a libával szokott elbánni, duggatja a libát illetőleg a kerületet, de nem kukoriczával, hanem pénzzel; mert Weisz Bertholdnak sok, igen sok pénze van. Így tehát, a tiszta választási napok egyéb dus alkalmi költségeitől eltekintve, a kerületbeli községeknek pontosan, szigoruan megállapított évi árendát fizet Weisz Berthold ur az öt esztendő végén hűség-gel beszállított képviselő mandátumért.

Az idei választáson is pontosan beliferálták a Weisz Berthold mandátumárendás duggatott választói a nagyajtai mandátumot és Berthold ur mint félelem és mocsoknélküli lovag telepedik be a Sándor utczai képviselői padba. Ő üzletét jó slusszal kötötte meg. Ő árendájában nem csalatkozott és napirendre tér azon nagyajtai kerületbeli becsületes százötven székely szavazó felett, akik, névre nem szavazhatván, a Weisz Berthold mandátum árendás kerületében, szavaztak egy eszményre. Leszavaztak: — a régi székely becsületre . . .

A Weisz Berthold orczáján és lelkén sokkal vastagabb a kéreg, mint sem hogy a becsületesek ezen tiltá-

kozó tüntetése őt érzékenyen érintetné. Ő megfizetett a mandátumért, kiárendálta a nagyajtai kerületet, fel fogása szerint természetes, ha tehát az üzletnek gyümölcseit akarja aratni és nem engedi magát megzavartatni oly rajongóktól, a kik az egyedül üdvös pénzen kívül még a régi székely becsületre is adnak valamit, — balgák! tehát csak hadd tiltakozzanak. Hasznos üzlet a mandátum árenda. Az öt esztendő licitáció esélyeinek nincs kitéve az ember és bizonyára a tiszta választás plánétája alatt született legtöbb népképviselő irigyl benseleg a boldog Weisz Berthold urat, a kinek annyi a pénze, hogy még mandátumot is árendálhat. Már pedig régi székely becsület ide, régi magyar becsület oda, ugye bizony nagyságos népképviselő uraim, a mandátum a fő? A mandátum! a mely mint Weisz Berthold mandátum árendás ur bizonyíthatja, sohasem annyira piszkos, mint a milyen hasznos a vele okosan élő emberre. Pfuj!

Ifjabb Móricz Pál.

Id. Szathmári Árpád

színművész.

A mai magyar színművészet olyan, mint a mocsár, mely élődiéket nevel, mely levegőjével veszélyezteti az egészséget.

Id. Szathmári Árpád hirtelen elhunyt nagy magyar színművésznünk pedig olyan volt, mint a mocsár partján nőtt hatalmas, magános tölgyfa.

A magyar földön találhatók ilyen tölgyfák, melyek vágyva-vágnak az ősi rengeteg után meyek a vidám zöld külső alatt szomoruan rezegtetik lombjukat. Susognak, bajlonganak az elérhetlen messze kéklő hegyek felé, hol tisztább a levegő, hol nincsen mocsár, hol kristály patakok esőrgedeznek az ősi fak aljában.

Id. Szathmári Árpád is ilyen magános tölgyfa volt a mai magyar színpadon. Nevető ember, de ki a nevető álarcz alatt szerte foszlott vágyakat a csalódás keserű fájdalmait, a törpék közé tévelyedett óriások gyötrelmeit rejtegette.

A kozmopolita mocsárlevegő mérgezi a mai magyar színpadot. Papjai, papnői nem a nemes erkölcsöket szolgálják, hanem a

léha szórakoztatásra törekednek. A kerek bokájával, hiányos öltözetével hódít az egyik nagy művész, a zajos tapsokért még bukfenzel is a másik nagy művész. A színpadra hozott darabok nagobbbrésze pedig teljesen a léha korhoz van szabva, sőt léhábbak a kornál is e mocsárlevegős, az érząceket csiklandós, a durvaságot terjesztő darabok.

Id. Szathmári Árpád, ki a kórházi ágyon fejezte be hirtelen és megdöbbenően hányatott életét, nem e dudva erkölcsűekhez tartozott és habár, a keserűség poharát fené-kig hajtván, végig komédiázta velük az új idők komédiáit, a párja nélküli tölgyfának a nem illő környezetben is megmaradt.

Magyar volt a lelke, a szíve, minden ize, minden gondolata ennek az őseredeti mesternek. A magyarság szeretetében foszlottak szerte legszebb vágyai és ábrándjai is; de állott egyenesen, büszkén a vihar-tépte, az őszi eső csapkodta öreg tölgyfa, mely nagy hűtélenséggel dőlt ki, mint mely fát villám sujt.

Nem utánzott soha senkit. Mindig magát és az életet játszotta Szathmári, a ki a kacagás alá rejtette könyeit. Elsőrangú komikus és jellemző volt, de más külső tulajdonságokkal a tra oediának lehetett volna királya ez a hatalmas tudásu, hatalmas lelkű és tehetségű mester, a vén cigány, ki sza-

kadozott huru hegedün is a mult nótáiról ábrándozik és szíveket facsar.

En a magyarságát, a töröl metszett hatalmas magyarságát szerettem és tiszteltem az elhunyt öreg mesterben. Más időkben, más nemzedék másként becsülte volna meg Szathmári Árpádot, a Szatyai bácsit, a ki — míg sarlatánokat dédelgetnek a nemzet első színpadán, a Nemzeti Színházban — öreg napjaiban is gyakorta kóborolt a vidék színpadjain, majd, az igazi mocsárlázás kozmopolita fészekben, a Vigszínházban a nagy Szathmári Árpádhoz igen alacsony színpadán volt kénytelen élni a napjait.

A nemzeti főtulajdonság, a hálátlanság az igazi élő nagyjaink iránt tehát Szathmári Árpáddal szemben is teljesen megnyilvánult . . . Node majd holta után egy olcsó siremléket állítanak a vén cigány sirja fölött.

En az általam is képviselt „rongyos magyarságnak” egyik többször félreértett, de őseréjű, őstehetségű magyar katonáját sira-tom idős Szathmári Árpád színművészen. Mocsár partján állott a magános tölgyfa . . . Ejh! Az ilyen életnél, a mi életünknel, jobb a halál is.

nemes Portörő Kelemen.

Fényes elégtétel.

(Széjjegyzetek a debreczeni választásához.)

(f.) Beösmérheti mindenki, s nem tagadhatja el senki, hogy minden politikai pártok közt egyedül a függetlenségek mennek igazi lelkesedéssel a választási urnához, pedig ennek a pártnak sem vezérei, sem egyes tagjai nem áhitoznak, nem kuncsorognak jutalomért, nem dörgölöznek a hatalomhoz, de azért oly nagy és igazi a lelkesedése; mert egészséges ösztönük sugálja, hogy csakis az ő zászlójukra van írva edes hazánk szebb jövője, oda csatiakoznak ők minden rabeszelés, minden ijjesztgetés ellenére is, ahol szeretett hazánk jogaiból, a nép érdekében nincsen semmi elalkuvás; ennek a zászlónak győzelemre juthatásért mindegyik külön külön kortessé válik; már az a tudat, hogy hazájaért működik, adja meg nekik azt a tisztalelkedést, mely az ellentáborba még győzelem esetén sem fedezhető fel.

A legközelebbi választás alkalmával nem egy kormányparti választó fejezte ki előszeretettel a III. kerületi függetlenségipárt díszes és lelkesült felvonulása felett, honnan a teljes örömmamorbán is távol állott a rendtelenség, pedig vagy talán éppen azért, hogy köztük hivatalos egyen nem működött.

De habár így van is s habár minden jelekből az látszik, hogy a függetlenségi eszmék mind nagyobb nagyobb teret hódítanak, mi nagyon természetes következménye annak is, hogy azon Tisza Kálmán fele törvény, mely az adóhatározást politikai jogok gyakorlásában egy kategóriába helyezte a bűnvád alatt álló rablókkal, s mely törvény szegyenfoltja volt a magyar törvényhozásnak, megszűnt megis nem egészen számunk, szaporodásunk, elveink terhodításának lehet fényes győzelmünket tulajdonítani, hanem jórészen a főispán tulkapásaitnak, a főispán által a maga képére megteremtett klikkek, amely a tanyernyalók felett egyes alakok már veszedelmesen csucsosodtak ki, — ezeknek az uralmát gyűlölte meg magának a kormánypartnak önértetesebb része is, s az önértet feltámadása jött nekünk segítségünkre is, részint beadott szavazatok által, részint a szavazástól távolmaradás által.

Győzelmünk annyival nagyobb, annyival inkább emelte örömmünket, mert egyúttal fényes elégtételt szereztünk Dr. Király Ferencnek, kit egykor mi segítettünk a képviselőségbe, kit habár kormányparti volt is, partkülönbség nélkül tiszteltük, de kívül szemben a főispán ur nem is emberi érzéssel összeegyeztethető módon járt el.

A klikk előtt, de különösen a főispán ur előtt csak egyetlen egyen volt, akibe vágyainak netovábbját helyezte: Márk Endre. Úgy de az intéző bizottság nagyobb része máskeppen gondolkozott, jelölte Dr. Király Ferenc volt képviselőt, s miután ez a jelölést elfogadta, mint bevégzett tény bejelen tettek a központba.

Ámde Király Ferencnek két szarvas hibája volt, egyik hogy soha sem tartozott a klikkhez, és a másik, hogy Márk Endrének útjában volt.

Nagy baj, a főispáni ész és hatalom működött, azon neveltségű ürgy alatt, hogy Király Ferenczel egyáltalában nem, Márk Endrével pedig minden bizonynyal le lehet verni a függetlenségi pártot, a főispán ur egy estve, az intéző bizottság tudta nélkül megrohanta a betegen fekvő képviselő jelöltet, s a beteg embertől visszalépését követelte; és csakis ennek a betegségnek tulajdonítható, hogy ezt a brutalizmust megvetéssel nem utasította vissza.

Azonban még volt egy másik akadály, a kormánypartiak mind sűrűbben hangoz-

tatták, hogy ha Király Ferenc nem fogadná el a jelöltséget, Szabó Kálmánt, az iparkamara elnökét léptetik fel, hát ezzel úgy jártak ők, hogy még mielőtt Király Ferenc vissza lépni volna, a volt képviselő oldalba rugásával már előzőleg fellejtették Dobieszki kormányparti ellenében át tették a III. kerületbe.

Ilyen küzdelem és ilyen taktikázás mellett nyílt meg a szabad tér Márk Endre ur számára, ki — mint tudjuk — fényesen . . . meg is bukott.

Olyan eljárások voltak ezek, melyek a jó izlésű embert partkülönbség nélkül emelygéssel töltötték el s hogy minő eredményt szült, arról örvendetes tudomást szereztünk.

Hát ez az eljárás nekünk használt, ámde azért emberi érzésünknel forva föl emelt fővel kerdezhetjük, hogyan fér ez össze Főispán urunk, mint a kormány közegeinek állásával, de emberi érzésével is, hogy olyan 3 egyént, kik mindnyájan a kormány parthoz tartoznak, de kik az egész városnak köztisztviselőiben részesült tagjai, a klikk izé egy tagjának kedvéért pellengere allit, és nem fojthatjuk el bámulatunkat, — mert hiszen mi is debreczeniek vagyunk s a becsülést mi sem tagadhatjuk meg, — hogy az a kormánypart, mely szereti magát elite pártnak is nevezni, miképpen tűrheti el, hogy jelesebb tagjait öbhatalmilag mintegy kirugják, hát úgy áll az a párt, hogy vagy hason csuszás, vagy kirugás?

Főispán ur, ha már annyira beleárta kozik az intézkedésekbe, miért nem veszen magának fáradságot a szavazó listákat megnevezni, ebből higgadt észlelő jőzanon sokat tanulhatna, vagy pedig mint hajdan Mátyás király — amibár erre a portréja nem alkalmas — ösmeretlenül a tányér nyalók mellözésével a nép közé elegyednek, rögtön meggyőződnek, hogy a városban partkülönbség nélkül minő vélemény vert gyökeret iránta, s bizonyára, ha erről is tudomást szerezne, róla is letelezzük, miképp azon tudatra ébredne, hogy elérkezett a teljesség órája, jó lesz ezt megszívlelnie. Le gyen példát előtte mint eddig, most is nagy mestere Tisza Kálmán, kit egyidőben nagy hatalma sem tudott a bukástól megmenteni s kit ezer mestersége mindenféle kormányhoz való simulása daczaráis most utól ért a nemezis, mert hát Főispán ur, minden bűn maga után vonja a bűnletést, ha ma nem, holnap bizonyosan.

Őn Méltóságosur a kettős mlőségekben szerepel, mi nem óhajtuk, nem is szeretnők látni, hogy a főispán lehetetlenné teszi a főgondnokot.*

A társadalmi munka ideje.

A követválasztások zaja elesenededik, A képviselőház új időszaka megnyílik és a trónbeszéd szerint is sok' derekas munka várakozik reája.

El is várja az ország, hogy a honatyák lelkiismereteseu használják fel az időt. Mert sokba került ám az országnak az országgyűlés minden napja, sőt órája.

De miként elvárjuk, hogy ott fent az országgházban komoly munka folyék, ugy fellette szükséges a munkának a társadalomban való megkezdése, illetőleg folytatása is.

A késő őszi idő — tavasznak virradtáig legalkalmasabb erre a munkára. Az újságlapokban ugy is sok nyomdafesték fogott el az áldatlan választási harcokban, most már itt is lelkesítsek fel az iróemberek a népet,

* E tekintetben nem értünk egyet ezikkiróval. Betelt a mértéke a főgondnoksnak is; összeférhetetlen az a kormányparti kortesvezérséggel.

Szork.

munkára adjanakeszméket, gondolatokat, legyennek segítségére a népek és a nép vezetőinek.

Az ország több részében örvendetes felpezsdülés tapasztalható a nép, városok és községek jólétének előmozdításában. Fájdalom, legtöbb helyen még mindig alusznak, mélyen szenderegnek!

Nem is ismerik sok községben azokat a mozgalmakat, melyeket a lelkes vezérek a gazdasági jólét emelésére megkezdettek!

Hány és hány községben nincs például gazdakör! A népkönyvtárak áldásos voltát sem ösmerik. Mit szóljunk aztán a hitelszövetkezetek, fogyasztási, értékesítő egyesületekről? Akár hány helyen nagyon alkalmas talaj van a gabonaraktárak létesítésére is!

De nincs, aki kezdeményezze, nincs aki az ügyet kezében tartsa. A nép tanács-talanul áll! Hallja, hogy itt is, amott is mozognak! A szive vágyódik a jó intézmények után, de haj, nem mer hozzanyulni, mert nincs aki vezesse, segítse.

Bezzeg volt elég ember a gáton a követválasztások alkalmával. Voltak akik futottak lótottak. Akik ott hagyták munkájukat, hivatalukat . . . muló hevülések hatása alatt, képzelt érdekért, vagy talán egy kis koncert.

Az önzetlet vezetőikben van ma nagy hiány.

Olyan korszaknak örökösai vagyunk még ma is, amelyben csak a madarak építettek fészket ingyen és a virágok virítanak önzetlennül.

Igen, az önzés, az érdek rugói az emberek cselekedeteinek. Mihelyest nemes emberbaráti szeretetből kell tenni valamit mihelyest csak a jöleső öntudat ígérkezik jutalmul, felrehozódunk, ezer és száz kifogásokkal élünk. Persze ma mindenkinek dolga van; ma mindenkinek drága az ideje. Ha azonban csak legkisebb élvezet, haszon kínálkozik, ha érzelmeink kivethetik részüket még a nagylelkűségből is: akkor van időnk táncolni, mulatni, futkosni, rendezni — és így tovább.

Vig tánczok árán akarjuk ma még a szegények könyveit is törölni. Mert a lelkek nem fogékonyak az özetlen cselekedetek iránt. Még a virágot is azért szeretjük, mert nemes szépségében lelki gyönyört lehetünk.

Pedig nincs nemesebb öröm annál, amit önzetlen, tiszta szándékból teszünk. A nép ügyeinek felkarolása, boldogulhatásáért felvett küzdelmünk pedig éppen szent érzelmeiket gyújthat lelkünkben!

— Nézzd csak, — mondotta egyszer egy világi, — mily örömet szerzett nekem ennek a futó vadaak elejtése. Mennyit fáradtam, bujkáltam érte! Ugyan hogy tudtal itthon maradni a vadászatunk alatt?

— Nekem sokkal tisztább örööm volt ez idő alatt — válaszolt egy nemes emberbarát. — A népet gyűjtöttem össze, hogy vad indulatait szelidebbé tegyem, hogy saját jólétük felfogására képesítsem.

Oh mily találó ellentét! Két szívnek, két léleknek tüköre, melyből kilátszik a rideg, önző kornak és a virradó, napfényes, ideálisabb időknek képe.

Azért igen helyesen mondotta egyik kiváló magyar gazdánk hogy nekünk önzetlen vezetőkre van szükségünk!

Magyar gazdasszonyok érdeke.

(Levél az asszonyokhoz.)

A régi jó időkben a magyar gazdasszonyt a cselédjéről itélték meg, s az okoskodás nem is volt helytelen. A családtagok közzé tartozott, bent ékeztet a szobában s mindenben olyan gondosság-

ban részesült, mintha csak otthon, a szülői háznál végezte volna teendőit. Ez pedig nem csökkentette a köteles tiszteletet, a munkakedvet, ellenkezőleg csak nemesítette azt az egyént, ki a sors kényszere folytán másnak a szolgálatába szegődött.

Ma már nagyon változtak a viszonyok. A középosztályt képező birtokososztály leszegényedve küzd a külső pompa és fény látszólagos megtartásáért s ezeket felhagyni vagy elejteni azonosnak tartja a tönkrejutással. A kinek nincsenek lovai és három — négy cselédje, nem számít a társaságban; a ki nem ad ebédeket és vacsorákat, arról nem is tartják illendőnek említést tenni. A magyar gazdasszony meg egyáltalán nem is létezik többé.

A mi asszonyaink nem gondolnak többé arra, hogy a gazdálkodást vezessék. Sőt nagy része nem is avatkozik abba. Ez nem uriaszónynak való, egyéb gondja van annak. Tanulmányoznia kell a tolette fontos kérdését, mely olyan változatos formában jelentkezik minden évszakban. Cselédjeivel nem is törődik, fogalma sincs arról, elvégzik-e teendőiket, hűségesen kezelik-e a rájuk bízott dolgokat. Azt sem tudja, mennyi huskell az ebédhez, hová lesz a sok nevelt szárnyas s miért fogy el olyan gyorsan a leölt disznó zsirja?

Innen van az, hogy a mi vidéki városainkban, is felüti fejét a cselédmizéria s hogy mai napság lehetetlenség jó cselédet kapni. Ha szolgálatot fogad, csak akkor marad helyén, ha az asszonya teljesen szabad kezét enged neki s nem avatkozik a gazdálkodásba. Ilyenkor megfér a helyén, de az már nagyon kétes, vajjon megfelelő azoknak a feltételeknek, melyeket egy cselédől a gazdasszony megkövetelhet.

Nem a cselédek okozzák mi mindezeket. Őket az asszonyok rontották el, emezeket pedig a viszonyok alakították át. — A fekély megvan, arra kell most már törekedni, hogy ne terjedhessen tovább. Talán még elérjük azt is, hogy megtaláljuk a gyógyírt a gyógyulásra.

Mindenek előtt a cselédelhelyező intézetek jelenlegi működési módját szükséges alapos vizsgálat alá venni. Egy ilyen intézet rendszeren olyan egyén által lesz vezetve, a ki ugyyszólván a társadalom legalacsonyabb szintjén áll, s a kinek megbízhatósága korrektsége felől a hatóság mit sem törődik.

Az illetékes hatóságnak kötelessége volna kezébe venni a cselédügy rendezését a mely nemcsak a magyar gazdasszonyokat, hanem a közkereskedést is érdekli. Ha már esznek, lopnak bennünket cselédjeink, azt csak megkivánhatjuk, hogy házuunknál erkölcsileg tűrhetők legyenek s ne legyünk kényserítve arra, hogy őket bottal verjük ki udvarunkból.

Tény, asszonyaink rontják el a cselédek De az is szomorú dolog, hogy mikor a cseléd-szerző kezéből kikerül, már annyira preparálva van, hogy nehéz dolog lenne jó cselédek csinálni belőle.

NAPI HIREK.

Városi közgyűlés.

Debreczen város törvényhatósági bizottsága holnap, szerdán délelőtt tartja meg októberi rendes közgyűlését. A tárgysorozat pontjait már lapunk hetfői számában ösmertettük. Több fontos tárgy kerülve napirendre, a bizottsági tagokat felhívjuk a részvételre.

Mentő egyesületet kérünk.

Mi debreczeniek a közintézmények dolgában nagyon is el vagyunk maradva. Más vidéki városok vetélkednek a közintézmények létesítésében, Debreczen csak alszik, nem gondol semmire. A város vezetőférfiainak úgy látszik más gondjuk van, mert máskülönben már létesítették volna azt a fontos, nélkülözhetetlen intézményt. Ez a nélkülözhetetlen intézmény a mentőegyesület. A belügyminiszter tervbe is vette vidéken a mentőegyesületek létesítését, bankettek is, de sajnos, nálunk nem törődtek semmivel. Szegeden már létesítették a mentőegyesületet. Pedig nálunk még nagy anyagi áldozatba sem kerülne, mert néhai Ármós Bálint több ezer forintot hagyományozott a mentőegyesület felállítására, így csak csekély áldozatba kerülne a városnak s meg lenne a mentőegyesülete. Mert a mentőegyesületre mulhatatlan szükségünk van. Bármiféle baleset történik, órákra van szükség, míg orvost találunk. Még egy tisztességes hordágya sincs a gazdag Debreczennek, amelyen a sebesülteket elszállítsa. A tegnapi huszárvérengzésnél láthattuk főképben milyen nélkülözhetetlen a mentőegyesület. — Nagynehezen előkerítették az orvosokat, s mikor már arra került a sor, hogy az életveszélyes sérülésekkel sebzett két embert a kórházba vigyék, nem volt hordágy. — Egy rossz hordágyat előkerítették nehezen, de arra meg csak az egyik sebesültet teheték fel, úgy hogy a másik sebesült teljes két óráig feküdt súlyos sebével az utcán, addig, míg a hordágyat ismét előhozták. — Nem megszégyenítő állapot ez Debreczenben? Helyesebben cselekednének a városi tanács, ha legalább egy mentőkosci beszerzéséről gondoskodnék, mint nem jövedelmező diszberházakba fekteti a város vagyonát. — A főorvos figyelmét hívjuk fel ezekre a botrányos tarthatatlan viszonyokra s a közönség nevében hívjuk fel, tegyen sürgős előterjesztést a mentőegyesület létesítése iránt. Valakinek csak meg kell tenni a kezdeményező lépést.

Katonai szemlék.

A m. kir. Honvédelmi Minister ur ő nagyméltóságának folyó évi szeptember hó 19-én kelt 70682. számú rendeletével az ellenőrzési szemlék a képviselő választásokra való tekintettel elnapoltattak. Az ugyan megállapított tervek szerint a szemlék a következő napokon tartatnak meg: a) a közös hadsereg állományába tartozó legénység: október hó 22, 23, 24, 25, 26 és 28-án

az utószemle pedig november hó 14-én és 16-én. b) a honvéd legénység: a már meghirdetett időben, vagyis október hó 17, 18, 19 és 21-én, az utószemle pedig november hó 6-án c) végre a népfelkelő köteles egységé: november 6, 8, 9 és 10-én tartatnak meg.

Vérengző huszárok.

Városszerte felháborodást kelt az a vérengzés, melyet Horváth János 7. Vilmos huszárezredbeli káplár és Osváth János közhuszár elkövetett. Védtelen, tehetetlen polgárokat támadtak meg s öltek meg minden ok nélkül. A rendőrség és a katonai hatóság is erélyesen folytatja a vizsgálatot. Az áldozatok egyike, Nagy András gazdálkodó még tegnap délután meghalt. A vizsgálóbíró ma délelőtt ejtette meg a hivatalos boncolást. Hoffmann Sándor vizsgálóbíró személyesen volt jelen a boncolásnál, melyet dr. Isoó János törv. orvos és dr. Láng Sándor orvos végzett. A huszárok társágában volt Szakál Ferencz bádogos segédt, ki a két szerencsétlen embert, mikor már a földön vérükben feküdtek, összeszurdosta, az ügyészség fogházába kísérték át. A gyilkos katonák a helyőrség fogházában ülnek s a hadbíró már folytatja ellenük a vizsgálatot. A másik áldozat, Kovács András, mint a közkórházból értesülünk, szintén belehal sérüléseibe. Teljesen öntudatlanul fekszik s az orvosok véleménye szerint aligha éri meg a ma estét.

„Szatyi bácsi”.

A legnagyobb magyar színészek egyike meghalt. Mikor azt irtuk, hogy s z i n é s z, akkor m ű v é s z t értünk, és szándékosan irtunk színészt, bár tudjuk, hogy a színészek hivatalos neve Budapesten úgy, mint a vidéken: s z i n - m ű v é s z.

Szatyi bácsi igazi, nagy művész volt. Egyenes ivadéka azoknak az uttörő vándorkomédiásoknak, akik hajdanában éheztek, faluról falura, városról városra jártak, akik ötöd-hatodmagukkal egész tragédiát tudtak, eljátszani. Szatyi bácsi nem járt lak topánkában, nem volt mindennap friss kravátlíjájó nem volt nappali színész, tollforgató embereknek sem volt a puzsi-pajtása, hanem azért nagy, igazán nagy, Isten kegyelméből való művész volt, akit a vidéki barangolás elnyűtt, miglen megnyílt előtte az igazi művészet csarnoka. Felhozták az öreg — nyugdíjba, mert a Vigszínház sok ambíciózus, nagyratörő és teremteni szerető színésznek a fényes nyugdíja. Aki művészek születik, annak tér kell, hogy teremteni tudjon s ilyen tér nem várakozott Szatyi bácsira. A Nemzeti Színház történetében az ő művészi egyénisége nagy idők szép emlékeit ébreszthette volna fel, de a nemzeti Színház vezetősége nem tudta vagy nem akarta őt észre venni. Nagy baj volt, de immár reperálhatatlan baj. Az a kis sir, hova beköltöztetik Szatyi bácsit, néma lényen s nem fogja soha felpanaszolni, hogy őt soha sem akarták megismerni. Emlékszem, mikor utoljára láttam őt a pozsonyi színházban. Az öreg Fourchambault adta. Bejött a színre, mint tönkrejutott ember, letette a kalapját a kis kerek asztalra s azután leroskadt a székre. Nem szólt egy szót sem — de én leolvastam az arczáról, hogy mi az a megsemmisülés érzete, nekem a szememből kitért a könny — fájdalom, kinos köny. A szívem elkezdett heve-

sen dobogni — s azt mondtam: ez az ember nagy művész, mert szíve van. Ő mert sok színésztől mondják, hogy művész, pedig csak komédiás, aki mű-könyveket törül ki a szeméből s műzokogást hallat a gyöngébb itéletük megtévesztésére. A humornak csodálatos nagy adománya volt Szatyi bácsiban, ez a belülről áradó hatalmas meleg tette őt nagy művészé. Szigei József vére lüktetett az ő ereiben is s a teremtés oroszán körmeit mutatták alakításai. De ezt nem láthattuk a Nemzeti Színház deszkáin. Ott nem volt helyed, én édes öregem, kiről most egy rövid hír keretében olvasom, hogy elvittek a Rökuskörházba s ott lehelték ki a lelkedet.

Ó legyen esendes a te siri álmod! A világot jelentő deszkák tarka népe változik. Sokan pályáznak majd a te állásodra — s még többen lesznek akik utódaidnak tapsolni fognak, de én tudom, hogy azok, akiknek az igazi művészet iránt érzékük van, — téged elfeledni sohasem fognak. **Gamma.**

Szathmáry Budapestben született, az orsz. színészegyesület nem egészen megbízható törzskönyvei szerint 1848-ban. Csálátagjai ezzel szemben azt állítják, hogy ekkor már negyvenes volt s így 57 éves korában hunyt el. Életének folyását keveset beszélt s így fia: Arpad, debreczeni színész és Béla, vasúti tiszt sem tudnak bővebb részleteket. Ismert adatok után ezt lehet körülbelül megállapítani. Iskola után 18—20 éves koráig vasarusság volt. Ez idő alatt ébredt föl benne a veleszületett színészi hajlam (anyja Szathmáryné Latkóczy Julia, a Nemzeti Színház hallhatatlan anyaszínésznője volt) s minden támogatás nélkül Kassára ment, ahol látványos társulatánál hat évig volt korista. Küzdelmei, nélkülözései fölött hallgatagsága melyesleges leplet vont. A Színészegyesület annamései elarúlnak legalább annyit, hogy hol működött a 80-as évek óta.

Ez évek kezdetén Mandoki, Aradi és Nagy Vince társulatánál rakta le hírnevének, népszerűségének alapjait. Tipusa volt a magyar, az ősmagyar színésznek s nem esoda, hogy az alföld nagy városai ünnepek mindig a legrajongóbb szeretettel. 1884-ben a budapesti Nepszínház színpadán működött. Törültszett alakjai (Gonosz Pista, Zsiga cigány stb.) akár a népszínházban akár operettben (Kancsukoff herceg) felejthetetlennek maradnak mindazok előtt, akik a „régi jó világra“ vissza bírnak emlékezni. Mikor Ditrói a kolozsvári Nemzeti Színház igazgatója lett, sietett Szathmáry működését színházának biztosítani. 1894—96-ig Krecsanyi és Komjáthy társulatánál játszott. — Szegeden és Debreczenben — 1896-ban a Vígyszínház tagja lett s rövid megszakítással annak nagyra-beesült, szeretet tagja maradt, ma bekövetkezett haláláig. A Vígyszínháznál kifejtett működéséről elég volna egy hatalmas alakítására rámutatni, amelynek párja ritkán áll a színészalakítások történetében — az Aranykakas Kraxelhuberjere.

De ne bántuk a kihűlt szívet azzal, hogy erre és a hasonló zsánerű szerepeire emlékeztetünk. Nem ez volt az ő ambíciója, az ő egyetlen álma — igazán csak akkor érezte magát a színpadon, ha szívének melegével, kedélyének mélységével könyveket csaltatott közönségének szemébe. Ez volt az eleme. S elvégre ő tehetné, neki az szabad volt. Ő aki annyi könnyet esalt ki életében a színpadon, többet törölt le jóságosan az életben. Nem bonczolgoton hát alaposabban színészi kvalitásait. Maga sem igen szerette az emléteket. „Szatyi ur“ volt ő, egy egész fogalom s aki így nem ismerte egyéniségét, vetett betűk leírásából

meg nem ismerheti soha. — Nyugodjék bé kében!

Megmérgezte a gyermekét

Hajdu-Bagoson egy héttel ezelőtt hirtelen meghalt Cs. Szabó Imre napszámos 5 napos kis gyermeke. Az orvos megállapította, hogy marólugoldat ölte meg, amelyet valaki beadott a kis gyermeknek. A vizsgálat folyamán Szabóék azt vallották, hogy cseledjük, aki időközben elhagyta a falut, adhatta be tevédesből a merólugot a gyermeknek. A derecskei bíróóság a vizsgálatot ebben az irányban vezette. Tegnapelőtt a vizsgálat kiegészítése végett beidézték Szabó Imret a debr. vizsgálóbíróósághoz, ahol Szabó József vizsgálóbíró hallgatta ki. A kihallgatás során Szabó Imre a nélkül, hogy a vizsgálóbíró kérdést intézett volna hozzá, bevallotta, hogy ő mérgezte meg a gyermekét. Vallomása után a vizsgálóbíró kihirdette előtte a letartóztatást elrendelő végzést, amely ellen Szabó nem is felebbezett.

Áthelyezés.

A vallás és közokt. miniszter Zver Ferencz debreczeni kath. gymn. rendes tanárt a pozsony-szentgyörgyi kath. aigymnaziumhoz áthelyezte.

Egy urinó temetése.

(Nekrológ.) Egy urinót temettek tegnap a ki műveltsége, intelligenciája és jószívűsége által jóval felülkerekedett a tucsat emberek niveauja felett. Aki csak egyszer is érintkezett ezen immár jobbélre szenderült urinóval, azt finom, művelt, distingvált modora, lelkiismeretessége lebilincselte. Ez a művelt lelkületű urinó Dr. Öreg Jánosné volt. Peldásabb hitvest, anyát, hivatását ideálisabban felfogó nőt alig lehet képzelni, mint amilyen az Istenben boldogult Dr. Öreg Jánosné volt. Pedig sok sok csapás érte a nemes lelkületű urinót. Más — gyengébb lelkű nő összeroskadt volna e csapások terhe alatt. — Csak legutóbb meghalt egyetlen leánya, dr. Glanffy né a helybeli törvényszék volt derék és tudós államügyész neje. De a ritka erős lelkületű és jellemű urinó tudós és ritkakedélyű férjében és egyetlen fiában Dr. Öreg Bélában, aki most járásbíró kereste vizsgatásait, a kik ritka gyöngédséggel és szeretettel vették körül Dr. Öreg Jánosné. Most jobbélre szenderült es óriási impozáns részvét mellett temették tegnap a jó Öreg Jánosné. Béke és áldás lengjen mindenha a nemeslelkű nő porai felett és a mindenható nyújtson vigaszt a szomorkodó családnak. **K. Zs.**

26 liter bor egy tókeről.

A böszörményi ujság írja: Káldy Imre h. anyakönyvvezetőnek a kertjében van egy régi fajta lúgasrendszerben kezelt szőlőtöke, amely az udvar egyik melléképületének a hátulját teljesen betölti. Ez a töke teljes erejében van még ma is, mit sem ad a filokszerára. Az idén is rakva volt terméssel amelyet a héten szedtek le róla. A termésel rakott töke nyönyörű látványt nyújtott, a számtalan, sorba lecsüngő érett fürtökkel. Hogy mekkora volt a termés rajta, arról fogalmat szerezhet mindenki, ha megmondjuk azt, hogy ez a töke maga 26 liter bort adott. Az e fajta szőlőtökékkel aztán igazán érdemes bajlódni és foglalkozni.

A bűnügyi osztály helyisége.

Egyetlen városnak sincs talán annyi rendezni valója minden téren, mint Debreczennek. Hátra maradtunk évtizedekkel a közintézmények, a közegészségügy terén is. A város vezetői ezekkel a dolgokkal mit sem gondolnak, pedig a nagy vagyon, a tehetséges pótdadó mellett ezeken is kellene változtatni. A sok reperálni való közül ezuttal csak egyet ragadunk ki s habár már többször tettük, ezuttal ismételtelen figyelmébe ajánljuk az illetékes tényezőknek azt a tartatlan s veszélyes állapotot, a mi a rendőrség bűnügyi osztályánál észlelhető. Faluhelyen külön helyiség jut egy ilyen főtevényezőnek, mint Debreczenben. A bűnügyi helyiség oly elhanyagolt, ronda állapotban van, hogy mindenki megbotránkozik, aki oda belép. A hivatali helyiségek szűkek, egyszégtelenek, de ezzel nem gondolnak a tisztviselők, mert ők lelkiismeretesen végzik ezen egészségüket veszélyeztető helyiségekben is kötelességüket. Azonban a mi lent, a földszinten, a fogházaknak elnevezett szűk odokban tapasztalható, az már tűrhetetlen, veszélyes minden tekintetben. Ezek a helyiségek — mindegyik telepe, fészke a fertőző, ragályos betegségeknek. A fogházhelyiségek szűkek, úgy hogy 30-40 embert kénytelen a rendőrség együtt zárni a helyiségek elégtelensége miatt. Mindenféle beteg ember összesereglik ott s egymás után kapják el a különböző betegségeket. A kerületi orvos naponta vizsgálja a rabokat, de még az orvosnak sincs egy tiszta rendezes helyisége, hol ezen hivatalos teendőjét végezze. Egy piszkos szűk kis szobában végzi orvosi teendőit. Egyáltalában olyan szegény helyiség, hogy szegényére válik Debreczen városának. Úgy tudjuk, hogy a bűnügyi osztály főnöke több ízben is kérte már beadványokban a tanácsot, segítsenek ezen az állapoton, mert ha nem, nem lehet tudni, mikor üt ki valami ragályos betegség de hiába, mert a tanács, hova ezek a sürgős beadványok intéztettek, füle bubját sem mozdítja. Pedig ezen segíteni kell. A főorvos a közegészségügyi bizottság figyelmét hívjuk fel ezuttal, vizsgálják meg a helyiséget s hívják fel a tanácsot, a közgyűlést, sürgősen segítsen ezen a veszélyes, tarhatatlan állapoton, mi a rendőrség bűnügyi osztályánál szegényére a városnak van.

Besurranó tolvajok.

A tolvajoknak ez új fajtája ütötte most fel legujabban tanyáját Debreczenben. Pár év előtt nehéz küzdelmébe került a rendőrségnek, míg ezeket ártalmatlanná tette — s most újra előtűntek. A besurranó tolvajok kilesik a kedvező alkalmat, mikor távozik a tulajdonos a lakásból. Ezt a kedvező alkalmat kilezik s nyomban a gazda távozása után besurrannak a lakásba s a mi kezük közé kerül, azt összeszedik s elviszik. Így cselekedett egy ismeretlen tolvaj ma reggel is. Szilágyi János börtönőr József kir. h. u. lakásába surrant be, meglesve, mikor a börtönőr neje a kamarához ment. Összepakolt sok ruhát, tajtekipipát, órát s 10 korona készpénzt s magával vitte. A rendőrség most nagy erőlyel nyomozza a tolvaj s egyben felhívja a közönséget,

vizyázzanak jól lakásaikra, pillanatig se hagyják nyitva az ajtókat.

Elhunyt erdőfelügyelő.

Debreczen közéletének egyik ősmert, tisztelt tagja Pruzsinszky Károly kir. erdőfelügyelő 58 éves korában elhunyt. Az elhunyt erdő felügyelőt tegnap hétfőn délután temették el nagyrészvét mellett. Nejen kívül gyermekei, unokái s nagyszámu rokonság gyászolja.

Öngyilkos csendőr.

A péterfi csendőr laktanya csendjét hatalmas dörrenés zavarta meg. A laktanya lakói ijedten ugrottak fel ágyaikból s egymástól kérdezték a lövés okát. A magyarázat nem soká késett, mert az egyik csendőr a laktanya egyik félreeső helyén ráakadt a lövés okozójára. Egy csendőr altiszt ott feküdt a földön átlőtt mellel, mellette szolgálati fegyvere, melyből egy föltés hiányzott. A golyó szíven találta és rögtön halált okozott. Az esetről azonnal jelentést tettek a szárnyparancsnoknak, ki a vizsgálatot megejtette. Az öngyilkost néhány nappal ezelőtt Kisujszállásról helyezték át. Zárkozott természetű, borongós kedélyű ember volt, ebből következtetik azt, hogy végzetes tettét szerelmi bánat miatt követte el.

Az orrvérzés csillapítása.

Fedorowitsch A. orosz orvos az orrvérzés elállítására a következő módot ajánlja. A beteg üljön egy karosszékre, két kezét a feje fölé összekucsolva, vegyen hosszú, mély lelekzetet. A mellkas kitágulása következtében a fejben lévő vénák összenyomódnak, a vérbőség csökken és ez maga után vonja a vérzés elállítását. Dr. Roche a nyakszirthe meleg borogatást ajánl.

Postagalambok mint kémek.

A szelíd kis madárkákra, amelyek békes időkben szerelmesen turbékolnak a galambdúc tetején, olyankor amikor puska-porfüstöl terhes a levegő, komoly föladat tartul. A legkomolyabb dologban, a háboruban veszik igénybe az emberek szolgálataikat. A szürke kis repülő jóságok a legmegbízhatóbb kémek és páratlan pontossággal közvetítik a rájuk bízott értesítéseket. Békes időkben is igen sokszor kísérleteznek ezekkel a szárnyas gyors légi postásokkal s mindannyiszor a legnagyobb meglepedésre. Rendszerint messze vidékre viszik el őket, ahonnan aztán visszaröpülnek rendeltetési helyükre. Katonáknál is sokszor gyakorlattoznak velük.

Sőt ebben a tekintetben a hadsereg nem ismert határsértést és gyakran megtörtént, hogy a német postagalambok átröpültek a cseh érczhegység fölé, idegen, osztrák területre. Sem a katonai körök, sem a közigazgatási hatóságok nem találtak ezen semmi kifogásolai valót. Egyizben aztán a karlsbadi postagalamb-egyesület engedélyt kért a brandenburgi kerület főnökétől, hogy galambjait onnan utra bocsáthassa. A választ azonban kedvezőtlen volt. A németek azzal az indoklással, hogy az többrendbeli elvi határozatai ellentétben áll, megtagadták a karlsbadi egyesület kívánságát.

Minthogy azonban a németek annak előtte kocsiszámra, mondhatnók vonatszámra szállították Ausztriába a postagalambjaikat,

a közös hadügyminiszter most retorzióképen határozatilag kimondotta, hogy idegen országból jövő postagalambokat kísérlet vagy gyakorlat céljából sem szabad az osztrák-magyar monarchia területéről utnak bocsátani.

A cigány büne.

Tegnap d. e. Rostás Imre cigány a lóvásárban Imre nevű 10 éves fiának 10 forintot adott át azzal, hogy vigye haza édes anyjának. Rostás János ezt látva, az a gondolata támadt, hogy elveszi a gyerektől a pénzt, hisz ugyis tartozik neki rostás Imre. Felült szekere s utána ment a gyermeknek. A méntelepnél utólérte leszállott szekere s a gyermektől erőszakkal elvette a pénzt, aztán mint a ki dolgát jól végezte, tovább hajtott. Rostás Imre panaszára azonban délután elfogták a rendőrök s rablás elkövetéséért letartóztatták.

Ráchel-adoma.

Orosz lapokban jelent meg nemrég a következő kis történet. Rachel, a híres francia színésznő, Szentpétervárott befejezte a vendégszereplését és számos tiszteletje bucsulakomát rendezett tiszteletére. A lakoma folyamán egy magas állásu katonatiszt felkösztönte a művésznőt és beszédét így fejezte be:

Nem bucsuzunk el öntől, mert nemcsak Franciaországban leszünk s úgy mint most egy pohárpezsgőt fogunk meginni. Azonban Rachel aki talpra esett feleletei mellett még hazafiságaról is ismeretes volt, nem jött zavarba, hanem így felelt:

„Tisztelt uraim! A viszontlátásnak örvendeni fogok, de megjegyzem, hogy Franciaország nem elég gazdag ahhoz, hogy hadifoglyait pezsgővel itassa!”

A tiszteletpéldányok.

A könyvkiadók, ha új tankönyv kerül a piacra, az új kiadásból egy-egy példányt küldenek a tanároknak, hogy azok a könyvről ily uton is tudomást szerezzenek. Tiszteletpéldányok mondják ezt és a tanárok bizvást el is fogadják. Nem is szokás ezt visszautasítani. Azonban, ha akad valaki, aki föl teszi a tanárokról, hogy ők a könyvkiadók ezen szokásaival visszaélni tudnának akkor ez az üzleti élelmesség megengedett határait túllépi, mert egy hivatásától teljesen áthatott tanári kart kalmár fortélyllyal behalózni legalább is nem illik. — Van Budapesten egy élelmes cég, amely nyomtatott blankettakon azt az ajánlatot teszi a tanároknak, hogy a kapott tiszteletpéldányokat a boltiár feléért neki adják. Igéri, hogy a pénzt diszkrét módon küldi meg. Vagyis tudja, hogy oly dolgokat kíván, ami diszkrétzióra szorul. Magyarán mondva, azt óhajtja, hogy a tanárok ne várják be, míg a könyvkiadók jószántukból küldik a tiszteletpéldányokat, hanem követeljék és lehetőleg sokat követeljenek, mert így többet koreshetnek. A debreczeni tanárok is kaptak ilyen ajánlatot, egy se akadt, aki megbotránkozással vissza ne utasította volna.

Köszönetnyilvánítás.

Néhai derek debreczeni polgártársunk és elvtársunk, Szőke Ferencz özvegyétől vettük az alábbi megható sorokat: Mindazok, akik felejtethetetlen jó férjem végtisztesség tételén megjelentek, megjelenésükkel mérhetlen fájdalommat enyhíteni nagy bánatomban, melynél nagyobb nem érhetett

volna, hogy vigasztalni igyekeztek, fogadják szívélyes köszönetemet; de fogadják azok is, kik bár velem éreztek, de a választás miatt részt nem vehettek, hiszen a megboldogult akarata szerint cselekedtek, mert ő is azt mondta: „A haza minden előtt.” A munkás dalegylet és honvéd bajtársai is fogadják megjelenésükért köszönetemet. Debr. 1901. október 7-én. Özv. P. Szőke Ferenczné.

26 krajczár 1 liter ujkerti bor.

A Markus Jenő „Dreher-féle” sör és bor csarnokában igen olesó választékos étlap az utcai helyiségben, vasárnap este katonazene. Szabad bemenet.

Lovag Chylinszki György fényképész műterme Piacz u. 41. Újonnan felszerelve legkülönbözőbb felvételekre és nagyításokra.

Emlékbeszéd október hatodik napján.*

Szeretve tisztelt közönség!

Kedves barátaim!

Nem tudom, hogy öröm-e, vagy fájdalom az inkább, a mi bennünket nemzetünk halottainak napján, ma október hatodikán, e tudományt, szabadságot, honszerelmet tanító és terjesztő édes almamaterünk megszentelt falai között összegyűjtött. Nem tudom, mert legalább az en hazámért, nemzetemért lángolva lelkesülő szívemben a fájdalom, mit az ellenségverő félstének életének durva, állatias kioltása felett érezek, a nemzeti örömmel ölelekzik, hogy az ő vérből táplált szabadságunk fája zöldel, miként az örökzöld babér a hősknek sirjain!

Igen, ma sirva vigad a magyar! Óh hogyne, hiszen a legendás korszak sem mutat fel maroknyi népet olyat, mint a magyar, mely a haza s a közsabadság védelmére oly sokszor fogott volna védelmi tegevert százkezü népiért ellenségével szemben! Nincs nép a földkerekségen, melynek mindene és egyetlene a szabadság volna, csak a magyar!

És ennek a felséges, Istentől ajándékozott emberi és nemzeti tulajdonnak elrabolására vállalkozott egy nem is nemzet, mert annak nem nevezhető, hanem egy népszabadságot pusztító, nemzeteket tapodó, szolgaságot és szolgáléküségét terjesztő zsarnoki szörnyeteg!

Három századnak keserves igája . . . három századnak búja, óh hogyne fakasztana bánatkönyveket a honfiak szemében akkor, mikor a népek Európaszerte megunva a szolgaság lenyűgöző vasjárnait, sikra kelnek azért, a mire teremtettek: a szabadságért s hogyne adna fegyvert édes hazánkban, — mely olyan sokat-sokat szenvedett — még a gyermeknek kezébe is, hogy ölje, pusztítsa hitvány ellenségét, hogy aztán viruljon ki a szabadság fája a Kárpátoktól övezett négy folyós hazában!

Igen! Ugy volt! felkelt a nép a magyar nép is lerázni magáról a nyomorult jármót; fegyvert fogott az öreg, a férfi, az ifju, a gyerek, hogy megmutassa a világnak: „El magyar, áll Buda még!” És tudjuk hogy: mesék világa támadott elő, eso-

* Ezt az emelkedett szép, hazafias beszédet Nyárády László theologus tartotta a vértanuk napján a főiskola dísztermében.

dás legendák tárgya szaporult s a megvadult nép ezrével veté magából ellenségeire halálosztó felelmes hőseit, menykövét hányó bús felleg gyanánt! Magyarországnak népe megértette: mikép szabadsága és boldogsága ugyanazon egy elválaszthatlan valóság és a magyar nemzetnek legnagyobb, örökre hallhatatlan fia Kossuth Lajos tomboló lelkesedés közepette adja meg az irányt, mondván: „Rohanó ár kell, hogy legyen most a nemzetnek ereje, mely elég hatalmas legyen elsodorni minden gátat, mely függetlensége valószínűsége elébe vették és csak akkor térjen vissza medrébe, ha majd az ég felette felhőtlen lesz s partjain a béke s nyugalom honol!”

És a nemzet e kötelességét hűen teljesítve, üzi, veri, győzi hitvány ellenségét, melyet azonban a futásban le nem győzhetett! Tanu rá, Isaszeg, Nagysarló, a sánczok, Branyiszko, és mind, mind hol csak feltűnt a magyar nép vértől rozsdás győzelmei fegyvere. És elhangzik a költő szava: „Szabad a magyar nép, szabad valahára, kinek békét vertek kezére lábára!” Igen, megtisztult a hazza földje az elnyomására betódult bérencz hordak hatától s már... már deregett a szabadság hajnalbóra az új magyarhon egének kárpitján! De jött aztán a levertnek hű szövetségese a szintén szabadságpró orosz túerő! És vele eljött a nemzetre a legnagyobb megpróbáltatás ideje; de haj! nem próbált, nem próbálható, mert volt Ephialtesünk, Thermopylaeink... Görgeink és Világosunk! „Élőztató éjszaka volt az aug. 12-ki, borzasztó szítkok, istenkáromlások, ordítások, dalolás, lövöldözés, lönyerítés, ötlekezés, búcsuzás, löhögés, trombita és dobosz vegyesen halatszott és ezen pokoli láрма közt, mentek jöttek céltalanul előre... hátra, keresni egymást, veszteni egymást”, mert már az esti kadi parancs tudatta az egész táborral a másnapi fegyverletételt.

Világosnál sötétült el, felettünk az eddig mosolygó, derült ég, a szabadság ége! Itt ért végett mesékbe illő dicsőseges szabadságharcunk a feltétel nélküli fegyverletetellel és hódolással! Oh itt a szenvedés töviskoszorujává vált a gyöngyökkel ékesített, dicsőség babér a sebzeit honvéd vérző homlokán! S a nép ajkan szállt és száll a nota:

Világos var be szomorú a neved!
Honfi vértől tincsen azva a földed,
Mégis ott vertek a békét lábunkra,
Ott raktuk le fegyverünket halomba.

Jött aztán mint oly sokszor az előtt is a vérszopó szelindek és összefogatta vezéreket, rablánczokat vert a szabadság bajnokaira, piszkos börtönbe vetette azokat, kik kevéssel azelőtt feltörték az ártatlanul szenvedő honfiak tömlőzet, nemtelen bosszúvagyában hős vére szomjuzott, hogy Thermopylae mellé szerezzen nekünk Goldot-hát is!

A nyári nap nem sokáig egeti már a vértől áztatott magyar földet... Közeledik gyorsan a természet haldoklása: a hűvös ködös ősz, s úgy tetszik, mintha a nem-

zet haldoklása volna; zizegve hull a falevel s úgy tetszik, zizegése egy megkötözött nemzet lassu sirása; hűvös, hideg lesz az idő s úgy tetszik, mintha az elárult nemzet néma, fagyasztó bánatától lenne az; meg-erednek az égnek csatornái s úgy tetszik, mintha a sűrű esősepek egy dicső nemzet koporsójára hulló fájdalomkönyvek volnának; sir... zokog az édes anya, ki gyermekeit a csatába küldte el; sir... zokog a hitves, ki élete párját látja rablánczokon; sir, zokog az egész nemzet s fájdalomában kétségbeesetten kiáltja: minden elveszett! Ilyen képet mutatott a természet megszokott haldoklása s egy szolgálat szabadság nemzet melabus pusztulása!

De haj! ezzel még a nagy tragédia véget nem érhetett, vérrel, hősi vérrel, mit gyilkoló fegyver ki nem omlhatott, kellett megpecsételni a szolgátságunkról szóló ítéletet! És okt. 6-án, ma 52 éve akasztófák, melyeken nyomorult zsiványok és gyilkosok szoktak elvérzeni, emelkednek az aradi vár alatti síkmezőn, hogy meggyalázzanak egy ezredéves hazát és nemzetet, hogy a szabadság lánglelkű harcossainak oltás ki életüket!

Borongós, szomorú idő volt ma 52 éve... Sűrű, nehéz harmatot sirt az anyaföld, köd borította a tiszta léget s az élető nap is alig alig bujt elő egy-egy pillanatra gyászöntőse: a felhők közül, amikor sivitő szélben, haugos dobperges szólítja elő a vértanukat rabagyukról a felavatásra és azok miként egykoron a csatak tűzébe u y mentek a hóhér, a bitó és a golyó elébe, mert „mind hősök valának ők, mind férfiak!”

Nem életüket sajnálták, hisz azt oly sokszor allítottak oda a bömbölő ágyuk elé, hanem sajnálták a hazát, melyért oly sokan vértettek el hosszú századok alatt s amelyről azt hitték, hogy immár ő velők a kegyelemdőfést kapja meg. Elvertettek, kimultak dicsőn, irtóztatón! „Az annyi diadalmas csatákban győztes vezérek egymásután, egymás szemelattára multak ki.” Az osztrák sereg vezerei nem tűrhették életben azon hősöket, kik által annyiszor megverettek.

Oh de a szabadságot nem lehet vérbe fojtani, nem lehet sirba temetni, ki kel az és eget kér! Istennek sújtó veszője kezdi már utólni azon hitvány fajzatot, mely bölcsőjétől kezdve hősök vérével s nemzetek életével táplálkozott, mert

„Ki ott győzött, ma nem bír önmagával,
Egymást emészt, egymásnak rohan,
Már küzködik a temetői árnynyal,
Szívét szoritja a halál roham;
S mi, kikről hitte, hogy örökre végünk,
Ma is mondjuk: voltunk, vagyunk, leszünk,
Bar mondhatatlan gyászunk veszteségünk,
Ma emelt fővel im emlékezünk!”

Igen, siró örömmel emlékezünk rátok nemzetünk halotti dicső vértanuk! Isten után tietek e nap! A ti véreteken épült fel az új Magyarhon, illő tehát, hogy e nap a tietek legyen! Néma fájdalomatok im öröme fordult, mert a magyar állatok szabad léget szív, szabad hazában él! S az árnynyal pedig mely azt élve eltemette, halad lassan-lassan dicsőtelen sirja fele! A bitók, melyekkel dicső

vezéreket, szabad nemzetet és hazát meggyalázott, dicsőségünkro változtak, mert általuk van szent városunk s benne Golgothánk ahova elzarándokolhatunk szeretni tanulni a hazát!

Nyárádi László.

CSARNOK.

Nagy Napoleon császár katonája.

(Erekmann-Chatriantól.)

Fordította: Ifjabb Móríc Pál. 52.

A paraszt megállott az uton, mintegy látni a következményeket. Elfutott a méreg. Gyorsan öltözködni kezdtem és az öklömmel megfenyegettem, hanem kikaczagott és szapora léptekben elérte a falut.

Zimmert egész lesújtotta ez az esemény. Elsőbb a faluba akart szaladni, hogy előkerítse ezt a gazfickót. Ami ugyan kép-telenség lett volna, olyan helyt egyetlen ember után kutatni, ahol hol három-négy-száz kunyhó mind megannyi rejtekhely; de másrészt ha megtaláljuk, akkor is mit tehetünk volna vele?

Más sekélyebb helyet kerestünk és az üde vízbe lecsilapodtunk. Bárha emlékezem reá, hogy Lipcsébe visszamenet Zimmer egyre csak a boszut emlegette.

— Nyilvánvaló, hogy ez az egész ország ellenünk van, szólt, a polgárság kerül a társaságunkat, a nők hátat fordítanak a szavunkra, a paraszt a vízbe akar elpusztítani, végül a csapáros nem hitelez. Holott háromszor négyszer legyőztük már őket. De hát nem fogtuk kézbe a gyepőt. Nagy jóságunk miatt a nyakunkra nőtt a sok csip-csup nép. Masként volna most, ha kezdetől fogva urhoz illőleg viselkedünk. Hanem királyokat, fejedelmeket adtunk nekik, hercegeket, grófokat, bárókat neveztünk el a faluikról, szóval elhalmoztuk őket minden tisztelettel, minden becsülettel és most lám, ez a hála! Most is hát ahelyett, hogy azt parancsoljak: kiméljük a lakosságot, inkább adnák őket a hatalmunk alá. Majd más arczot vágnának ezek a banditák, barátságosabbat, mint 1806-ban. Az erőszak a minden. A rekrutákat is hatalommal indítják utnak, masként a kuczkóban maradna valamennyi. A hatalom növeli a rekrutából is a katonát, mert a hatalom kényszeríti a diszciplínát betartására. A katonák is a hatalom az erő kihasználása által nyerik meg a diadalmas csatákat a hatalom mindent kivihet. Mert akitől fél a nép, annak diadalkaput emel, azt elnevezi hősné. Ez az igazság. Ha nem a császár tulságig jó... Csak ne volna oly jószívű, akkor ma engem sem környékezett volna a vízbefulás. Mert már az egyenruhám láttára, reszketett volna az a paraszt, de hogy is mert volna hazudni.

Még ma is emlékezem e napra, mikor ez történt, Mikor Zimmerrel így beszélgettünk. 1813. augusztus 12-dik napja volt.

fekete, fehér és színes 65 krtól 14 frt 65 krig méterenkint — sima, sávos, koczkázott, mintázott damastok stb. (circa 240 különféle minőségben és 2000 különféle színben, rajban stb.)

Menyasszony-selyem	65 krtól.	—	14 frt	65 krtól
Selyem-damaszt	65	—	14	65
Selyem kelmék öltönyöknek 8 frt	65	—	42	75
Selyem-foulard nyomtatással	65	—	3	65
Bábi selyem	60	—	14	65
Selyem granadin	80	—	7	65

méterenként portó és adómentesen a házhöz. Minták postafordultával. Schweizba kétszeres levélpostá.

F. Henneberg. selyem gyáros Zúrich
(ca. és kir. udv. szállító.)

Henneberg-selyem

Ahogy Lipésébe hazaértünk, mintha csak elvarázsoították volna a várost, úgy felvidult, bárha inkább csak leplezve nyilvánult ez az öröm. A polgárok az utcán összehatalálkozva, megállottak, az egymás kezét szorongatták. És a nők egyre szomszédoltak. Ez a benső öröm kiragyogott még a szolgálók, a szolgák, a legutolsó munkás szeméből is. Zimmer mindjárt meg is jegyezte:

— De neki vidultak a németek, de ragyog az arcuk.

— Igen, feleltem, mert szép az időjárás, meg hogy oly gazdagon fizet az aratás.

Tagadhatatlanul szép idő járt. Midőn beértünk a rózsavölgyi kaszárnyába a tisztjeinket a nagykapu bejárat előtt találtuk. Valami élénken beszélgettek. Az őrség is ott lesekedett, a járőkelők is igyekeztek meglopni egy-két szót. Ekkor hallottuk mi is, hogy a prágai egyezkedés felbeszakadt és hogy az osztrákok is megüzenték a háborút. Ez megint 200,000 emberrel több ellenséget jelentett.

Azóta megtudtam, azt is, hogy mi akkor 300 000 en állottunk szembe 500, 000 el. És hogy az ellenségeink táborában két hajdani francia tábornok is felkelt ellennünk, nevezetesen mint Moreau és Bernadotte tábornokok. Ezt különben a könyvekbe is megírták már, hanem mi akkor még nem tudtunk róla. És biztosra vettük, hogy győzünk, mert hisz idáig még nem vesztettünk csatát. A lakosság savanyu ábrázata sem nyugtalanított bennünket, különben háborus időben a polgár, a paraszt bizonyos tekintetekben semmit sem számít, csak pénzét életmet adjanak eleget, akkor futhatnak. E tekintetben pedig robotolnak, mert tudják, hogyha a legesekeleyebb mértékben ellenségek, elveszítik minden vagyonukat.

Másnap, e nagy ujság után, általános szemlét tartottak. Alig lábadt fel a lützeni ezerkét száz sebesült, máris kiadták a parancsot, hogy vonuljanak be a csapataikhoz. Felfegyverkezve, felmálházva oszlottak szét. Az egyik csapat az Elster mentén, az altenburgi uton húzódott el. Mások ismét a wurzeni uton balra fordultak el. Ezekkel marsoit el Zimmer is. Maga kívánta a csapathoz való kirendelését. Kikísírtem a kapuig. Meghatottan ölelkezünk össze. En a karom gyöngesége miatt még visszamaradtam.

Valami öt-hatszázon maradhattunk még köztünk igen sok vig fieszkó, mint vivómes-terek, tánczimesterek, tanítók. Nem igen ismerkedtem velük. Visszahúzódtam. Elmerengtem a régi emlékeken. Kacéza meg a régi jó pajtásaim Czebede és Klipfel tündötek a lelkemben. Mert máskülönbén hírüket sem hallottam.

Szomorúságban teltek a napjaim, a

polgárság egyarkodott reánk, bárha másként mukkani sem mertek, mert tudták, hogy a nagy francia sereg alig négy menetnapnyi távolságban fekszik, míg Blücher és Schwarzenberg Isten tudja mily messze . . . Másként alighanem lebunkóztak volna mindnyájunkat.

Egy este hire terjedt, hogy mi francziák Drezdánál újabb nagy győzelmet arattunk. Megrökönyödött az egész pugris nép, ki sem mertek a kuczóból bujni. Én átmentem a Tily utczába, a „szőlőfűrt“ csap- székbe, gondoltam, tájékozódom az ujságokból, olvashattam is eleget, mert a franczia- ujság mind ott hevert az asztalon, rajtam kívül nem nyult hozzájuk senki más.

Hanem szeptember elején ismét kividul- tak a német ábrázatok, épp mint ama bizonyos nap, amikor az osztrákok a hadat meg- üzenték. Mindjárt gondoltam, hogy na most mi jutottunk valami bajba. A párisi ujságok ugyan nem irtak semmit, hanem később, midőn tájékozódtam, megtudtam, hogy ekkor is jól vélekedtem.

Augusztus végén esőre változott az időjárás. Csakugy szakadt az eső. Most már ki sem mozdultam a kaszárnyából. Az ágyon ülve bámultam ki az Elsterre, mely egész feldagadt és tájékozott az esőzéstől. Miközben a kis szigeteken a fákat sodor- gatta a szélvihar.

— Szegény katonák! . . . Szegény baj- társak! . . . Hol bolyongtok most? . . . ugy lehet az országuton, ugy lehet a pusztá me- zősegen ázlódtok, fázlódtok szegény katoná cimboráim!

Folyt. köv.

Nyilttér.

Az egyedül elismert kel- lemes izü, természetes has- hajtó szer a

Ferencz József keserüviz, miért is általánosan ked- veltté és rendkívül népsze- rüvé vált.

A biztos és tartós hatású Ferencz József keserüvizet 10 világkiállitáson 10 arany éremmel tüntették ki és egy háztartásban sem sza- badna hiányoznia.

APRÓ HIRDETÉSEK.

10 szög 40 fillér, azontul minden szó 2 fillér. A legkisebb hirdetés 40 fillér. Vastag betűkből szed- dett minden szó 4 fillér.

Szép bajusz nyerhető rövid időn a híres „Hajduság pedró“ használata által. Egy doboz 40 fillér. Kapható Debreczenben **Tóth Béla** gyógy- szertárában, valamint a készítő **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszerésznél H.-Szoboszlón.

Kiadó a Ranunkel házban egy 2-od emeleti 4 szobából és hozzá tartozókból álló — vízvezetékekkel ellátott kényelmes lakás ugyszintén egy 1-olthelyi- ség is.

Ügyvédeknek alkalmas iroda helyiség a Dré- her söresarnok feletti emeleten f. é. nov. 1-től kiadó. Értekezhetni ugyanott a keres- kedő ifjak egyesületének eljárójánál.

Kiadó butorozott szoba egy vagy két személynek Piac-u. 31 sz.

Eladó háztelkek a Varga kertben és a Péterfia utcán az orsz. tanítói árvaház mellett. Értekezhetni özv. Varga Ferenczénél Szt.-Anna-u. 25.

A Széchenyi utca végén levő sátrakból kikérülő összes faanyag potom áron eladó. Értekezhetni a helyszínen.

Czimbalom tanító kerestetik Hatvan u. 9. az első lakásban.

Egy harmadik elemista izraelita fiúhoz „Corepetitort“ keresek. Czím a kiadó- hivatalban.

Ajánlkozik bármely állásra egy jó bizonyítványok- kal rendelkező volt gazdatiszt.

Kerestetik azonnali átvételre fűszerüzlet lehetőleg pálinka mérésel. Czím a kiadóhivatalban.

Paprikás szalonára szalagokban, van szükségem havonta 300-500 kilóra. 1902. február 1-től pedig kétszer- annyira. Ajánlatok a készpénz fizetés tekin- tetbe vételével W. A. 4932. sz. a. Rudofif Mosse Wien I. Seilerstätte 2. intézendők.

ŐSZI
öltönyök
tisztítása

kifogástalanul
Hrabéczy Antal
kelmefestő és vegytisztító intéze-
tében eszközöltetik.
DEBRECZEN
Széchenyi-utca 42-ik sz.

Csakis keddig, október 8-ig.

A vásártéren

nagy vásár alkalmával látható reggel 9 órá-
tól este 10 óráig elsőrangú

PANOPTIKUM

és bonczani muzeum.

Oroszországból most érkezett meg, sokkal
nagyobb és érdekfeszítőbb látványossággal,
mint volt.

2 nagy óriási sátorban.

Tulajdonos: WINTER VILMOS Temesvárról.

A muzeum életnagyságu mozgatható
gépi- és viaszalakokból, egy történelmi cso-
portból és egy neprajzi osztályból áll, mely
minden virágreszek népfajait ismerteti. Tar-
talmazza továbbá híres személyek: eszák-
rok és királyok mellszobrát, Lucheni Luigi
Erzsébet királyné gyilkosa, Bresci Umberto
olasz király gyilkosa.

A bonczani muzeum

dustartalmu gyűjtemény-
ből áll, mely néhány száz
praeparatumot és aleket
tartalmaz és különféle
operációt, kötetet, törést
valamint az ember fejlő-
dését ábrázolja.

Panorámái képek: A bu-
rokaltal felrobbantott an-
golvonat [delogia vasut.]
A zsidók átvonulása a
vörös tengeren.

Jön az orgszlán! Egy oroszán kiszá-
badulása az állatseregletből a lipseai vásár
alkalmával. Egy vasut vonat megrohanása
az Indu-ok által. Bikaviadal viadarakkal. Ki-
végzes életantok által Spanyolországban. A
vizözön. Ha ottak égetése Kaikuttába. Teve
vásár Kairóban, Egyiptomban. Genf városa
Helvetországban a Genfóval. Teugeri vihar
az angol tengerparton és egy postagözös el-
merülése. London, angolország fővárosa. A
Westminster palota és a St. James park. A
teremtés. Az osztrak-magyar sark expedició.
Tigris, elefant és vizelő vadászat Afrikában.
Vérfürdő spanyol és amerikaiak között Sant-
Jago Cuba szigetén. A hősök csatája Cus-
tozzában (Olaszország) Albrecht fgg. vezetése
alatt. A templom fosztogatás és a kereszté-
nyek megegetése a kínaiak által Pekingben.
A bur farmok felgyújtása, a burok és gyer-
mekek fogsága vetése.

A bur és a kínai háboru

A panoptikum és panoráma belépti díja nap-
pal 15 kr., este 20 kr. Katonák és gyerme-
kek charge nélkül 15 krt fizetnek. A boncz-
tani muzemot csak felnöttek tekinthetik meg
15 kr. beleptidij mellett.

Szerdán a bonczani muzemot csak hölgyek
látogathatják.

Kiváló tisztelettel WINTER VILMOS.

Süket ön?

Uj találmányunkkal a süketég és ne-
hez hallas minden neme gyógyítható: sü-
keten szulöttek gyógyíthatatlanok. Fülzugás
azonnal megszünik. Irjátok le eseteteket?
Dijmentes megvizsgálás és felvilágosítás.
Mindenki esekely költségöl otthon gyógyít-
hatja magát. Internationale Ohrenheilstalt,
596 La Salle Ave., Chicago. Ill.

Nyomatott Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában Debreczen, a főpostával szemben.

Csak valódi remek

perzsa és smyrna szőnyegek
bámulatos olcsón kaphatók

a Keleti áruházban

Piacz-utca 19. — (Ranunkel ház.)

Gyönyörű török párnák 2.50-től
feljebb. Harem czipó 1.20.

Csak mig a készlet tart.

Fényes Mór Debreczen

uri szabó

Piacz, megyeház épület.

Angol Modellek.

Hazai, angol és francia Divatszövetek raktára.

Őszi és téli idényre

bámulatos szép

LEGUJABB és

LEGMODERNEBB

szövetek érkeztek,

amelyek megrendeléseknél precise az utolsó
angol divatlapok szerint dolgoztatnak fel.

Miután az utazás megszűnt, főtörekvé-
sem lesz a helybeli urakat arról meggyőzni,
hogy mindent elkövettem arra nézve, hogy
ugy a szabásban, mint a szövetekben még
a legmesszebb menő izlést is teljesen kitu-
dom elégiteni.

Szöveiteimet bárki is, minden kötele-
zettség nélkül nálam megtekintheti.

Méltóztassék erről meggyőződést sze-
rezni s engem nagybecsü rendeléseikkel meg-
tisztelni.

Fényes Mór Debreczen,

uri szabó

Piacz, megyeház épület.

Megérkezett Debreczenbe SPINETT JÓZSEF

igazgatása alatt

Majom színház

(Theatre de Singes)

ma kedden utoljára
három nagy előadást tart:

délután 3, délután 5. és este 1/2 8 órakor

a vásártéri szinkörben.

36 kr.

1 liter kitünő izü

homoki rizling bor

Kontsek Gézánál

DEBRECZEN, Kossuth-utca.

Uj női

és gyermek kalap divatterem.

Van szerencsém a t. hölgyek szives
tudomására juttatni, hogy a helybeli piacon
Fő utca 42 sz. (Biederman palota I. em.)

női és gyermekkalap divattermet

nyitottam.

Tanulmányaimat a külföld legelőkelőbb
forrásaiból meritettem, modeljeimet Páris és
Bécs elsőrangú helyein szereztem be, úgy
hogy a legmagasabb igényeket kielégíthetni
képes vagyok.

Mintakalapokat kívánatra házhoz is,
szállítok.

Magamat nagybecsü kegyeibe ajánlvá,
vagyok

mély tisztelettel

PROPPER ILONA

Fő-utca 42. sz. Biederman
palota I. em.

Gyümölcs,
főzelék és huskonservákat,
aszalt főzeléket ajánl a legjobb minő-
ségben az

„Első Kecskeméti Conser-vgyár“
Kecskeméten.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.